Prehistoric Art

ประวัติศาสตร์นิเทศศิลป์ ยุคก่อนประวัติศาสตร์

รายงาน

เรื่อง ประวัติศาสตร์นิเทศศิลป์
ยุคก่อนประวัติศาสตร์

วิชา **362107-55**
ประวัติศาสตร์การออกแบบนิเทศศิลป์

จัดทำโดย

04590076	นางสาวขัตติยา	ระติสุนทร
04590079	นางสาวชนินาถ	เชื้อหอม
04590098	นางสาวรักตยา	อัศวสุคสาคร
04590102	นางสาววิรินธร	เจริญศรี
04590108	นางสาวอริสรา	ผาโคตร

เสนอ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนพันธุ์ ครุฑะเสน
อาจารย์ ดร.ไพโรจน์ พิทยเมธี

ภาควิชาออกแบบนิเทศศิลป์
คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2560

คำนำ

รายงานฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิชาประวัติศาสตร์การออกแบบนิเทศศิลป์ (362107-55) ภาควิชาออกแบบนิเทศศิลป์ในระดับชั้นปีที่ 2 คณะมัณฑนศิลป์ โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษา รวบรวม ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์นิเทศศิลป์ในช่วงยุคก่อนประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ในรายงานฉบับนี้มีเนื้อหาประกอบด้วยความรู้ที่เกี่ยวกับยุคก่อนประวัติศาสตร์โลก ยุคก่อนประวัติศาสตร์ของไทย รวมไปถึงงานนิเทศศิลป์ไทยในยุคก่อนประวัติศาสตร์ และศิลปะในช่วงสมัยยุคก่อนประวัติศาสตร์ในตะวันตกและตะวันออก

คณะผู้จัดทำหวังว่า รายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์กับผู้อ่าน หรือ นักเรียน รวมถึงนักศึกษา ที่กำลังศึกษาหาข้อมูลในเรื่องนี้อยู่ คณะผู้จัดทำขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนพันธุ์ ครุฑะเสน และ อาจารย์ดร.ไพโรจน์ พิทยเมธี ผู้ให้ความรู้รวมถึงแนะแนวทางการศึกษา หากมีข้อแนะนำหรือข้อผิดพลาดประการใด คณะผู้จัดทำขอน้อมรับไว้และขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ

01 สมัยก่อนประวัติศาสตร์

01 สมัยก่อนประวัติศาสตร์

03 ยุคก่อนประวัติศาสตร์ภายในประเทศไทย

07 ประวัติศาสตร์นิเทศศิลป์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ภายในประเทศไทย

11 ประวัติศาสตร์นิเทศศิลป์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ในซีกโลกตะวันออก

11 ประเทศอียิปต์

13 ประเทศอินเดีย

15 ประเทศจีน

17 ประเทศญี่ปุ่น

19 ประเทศเกาหลี

21 ประวัติศาสตร์นิเทศศิลป์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ในซีกโลกตะวันตก

21 ความเชื่อทางศิลปะ

21 ลักษณะจิตรกรรม

23 ยุคหินเก่า

26 ยุคหินกลาง

27 ยุคหินใหม่

29 ยุคสำริด

29 ยุคเหล็ก

30 ภูมิศิลป์

33 ตัวอย่างผลงานออกแบบที่ได้รับแรงบันดาลใจจากศิลปะยุคก่อนประวัติศาสตร์

36 บรรณานุกรม

"
**สมัยก่อนประวัติศาสตร์
คือ ช่วงเวลาที่มนุษย์
ยังไม่รู้จักการใช้ตัวหนังสือ**
"

สมัยก่อนประวัติศาสตร์
PREHISTORY

ยุคหิน
STONE AGE

ยุคหินแบ่งออกย่อยได้ 3 ยุค ได้แก่ ยุคหินเก่า ยุคหินกลาง ยุคหินใหม่

1. ยุคหินเก่า (Paleolithic Period หรือ Stone Age) คือประมาณ 2,500,000 - 10,500 ปีก่อน โดยมนุษย์มีการคัดแปลงวัสดุตามธรรมชาติมาเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการยังชีพนำก้อนหินมากะเทาะให้มีคมคัดแปลงเป็นเครื่องมือสับ ตัด ขูด เพื่อยังคำรงชีวิต เก็บพืชผักตามธรรมชาติรวมถึงล่าสัตว์เป็นอาหาร อาศัยไม่เป็นหลักแหล่งหรืออาศัยอยู่ตามถ้ำ มนุษย์ในยุคนี้คือพวกมนุษย์พิเทแคนโทรปัส ซึ่งถูกค้นพบที่ชะวา ซิแนนโทรปัสในจีนและแอตลันโทรปัสที่พบในแอลจีเรีย

ภาพพมนุษย์ยุคหินเก่า

2. ยุคหินกลาง (Mesolithic Period หรือ Middle Stone Age) ช่วงประมาณ 10,500 – 10,000 ปีก่อน มนุษย์เริ่มมีการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ในยุคนี้มนุษย์เริ่มรู้จักประดิษฐ์อาวุธที่ทันสมัยและมีคุณภาพดีขึ้น มีการทำตะกร้าสาน และ เครื่องหนังต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นการวางรากฐานของยุคหินใหม่

ภาพพมนุษย์ยุคหินกลาง

3. ยุคหินใหม่(Neolithic Period หรือ New Stone Age) ประมาณ 10,000 — 4,000 ปีก่อนเป็นยุคก่อตั้งเป็นอารยธรรม มนุษย์เริ่มค้นตั้งถิ่นฐานรวมกันเป็นหลักแหล่งและมีการใช้หินสกัดมาขัดและพัฒนาเป็นการทำเครื่องถ้วยหรือชามรวมถึงการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์ที่เริ่มมีความเชื่อในธรรมชาติพระแม่ธรณีมีการอยู่รวมกันเป็นพวกมีผู้ปกครองมีสถาบันต่างๆ เกิดขึ้น เริ่มดำรงชีวิตแบบคนเมืองในยุคนี้มนุษย์มีความเชื่อเรื่องภพหน้าและเริ่มรู้จักการทำเครื่องประดับ พวกเปลือกหอย, กระดูกสัตว์เป็นเครื่องประดับนิยมนุ่งห่มด้วยเครื่องหนังสัตว์มีวาดภาพในผนังของถ้ำศิลปะแบบแมกดาเลเนียนที่มีชื่อเสียงที่สุดประกอบด้วย ภาพวาดบนผนังถ้ำในประเทศฝรั่งเศสและเสปน

ภาพพมนุษย์ยุคหินใหม่

ยุคโลหะ METAL AGE

มนุษย์เริ่มรู้จักนำทองแดงมาหลอมเป็นเครื่องมือเครื่องใช้คือทองแดง ปรากฏหลักฐานในบริเวณลุ่มน้ำไทกริสและยูเฟรทีส มนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ในบริเวณนั้นเริ่มรู้จักนำทองแดงมาใช้ประโยชน์มากมาย ก่อนที่จะทำสำริด

1. ยุคสำริด (Bronze Age) เริ่มต้นขึ้นในแต่ละภูมิภาคของโลกเมื่อประมาณช่วง 4,000 – 2,700 ปีก่อน สำริดเป็นโลหะผสมระหว่างสารทองแดงกับดีบุก เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำจากสำริดมีขวาน หอก ชาม กำไล ตุ้มหู ลูกปัด ฯลฯ นอกจากนี้ในยุคนั้นก็เริ่มมีชุมชนเกษตรกรรมขยายตัวกลายเป็นชุมชนเมือง จึงมีการจัดระเบียบสังคมแบ่งเป็นกลุ่มชนชั้นต่างๆ พัฒนาการทางสังคมสู่ความเป็นรัฐในเวลาต่อมา แหล่งอารยธรรมโบราณสำคัญต่างๆ ของโลกนี้นั้นล้วนมีพัฒนาการภายในสังคมเริ่มมาจากช่วงเวลายุคหินใหม่รวมถึงยุคสำริด เช่น แหล่งอารยธรรมเมโสโปเตเมียในส่วนภูมิภาคเอเชียตะวันตกซึ่งเป็นแหล่งอารยธรรมโบราณลุ่มน้ำไนล์ ประเทศอียิปต์ หรือแหล่งอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุในอินเดีย รวมถึงแหล่งอารยธรรมลุ่มน้ำหวางเหอในจีน

ภาพพมนุษย์ยุคสำริด

2. ยุคเหล็ก (Iron Age) เกิดขึ้นในช่วงประมาณ 2,700 ถึง 2,000 ปีก่อน มนุษย์พัฒนาเทคโนโลยีการผลิตโลหะและสามารถหลอมโลหะที่มีความแข็งแรงมากกว่าสำริดขึ้นมาทำเครื่องมือเครื่องใช้อื่นๆได้ การผลิตเหล็กทำให้กองทัพมีอาวุธที่แข็งแกร่งขึ้นนำไปสู่พัฒนาการทางสังคมจนกลายเป็นรัฐที่เริ่มมีกำลังทหารที่เข้มแข็ง เข้ายึดครองสังคมอื่นๆ ขยายเป็นอาณาจักรในเวลาต่อมา

ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ภายในประเทศไทย

ดินแดนประเทศไทยก่อนที่จะมีการตั้งถิ่นฐานขึ้นเป็นอาณาจักรไทยในสมัยพุทธศตวรรษที่ 18 หรือดินแดนประเทศไทยก่อนสมัยประวัติศาสตร์ นักโบราณคดีชาวตะวันตกและชาวไทยดอกเตอร์แวนฮิกเกอเรน ร่วมด้วยนายแพทย์สุด แสงวิเชียร และศาสตราจารย์ชิน อยู่ดี) ได้แบ่งช่วงเวลายุคก่อนประวัติศาสตร์ในดินแดนประเทศไทยไว้ 4 สมัย คือ

01 สมัยหินเก่าในประเทศไทย

ยุคหินเก่าคือยุคที่มีอายุระหว่าง 500,000 — 10,000 ปีล่วงมาแล้ว มนุษย์ที่ใช้เครื่องมือหินเก่าอาศัยอยู่ในดินแดนที่เป็นประเทศไทยปัจจุบันและสันนิษฐานต่อไปว่ามนุษย์เหล่านั้นอาจจะเป็นเผ่าเดียวกันกับที่พบที่ชวาและปักกิ่ง นอกจากจะค้นพบร่องรอยของวัฒนธรรมยุคหินเก่าในจ.กาญจนบุรีและยังพบเครื่องมือหินเก่าที่อำเภอเชียงแสนจังหวัดเชียงรายด้วย

02 สมัยหินกลางในประเทศไทย

สมัยหินกลางคือช่วงเวลาระหว่าง 10,000 – 5,000 ปีก่อนล่วงมาแล้วได้พบหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าดินแดนประเทศไทยบริเวณจังหวัดกาญจนบุรี แม่ฮ่องสอน เชียงราย ลพบุรี และราชบุรี เป็นบริเวณที่มีผู้คนอาศัยอยู่ตั้งแต่สมัย 10,000 ปีถึง 7,000 ปีล่วงมาแล้ว หลักฐานที่พบมีทั้งโครงกระดูกมนุษย์และโครงกระดูกสัตว์ เครื่องปั้นดินเผา เครื่องมือหินและเปลือกหอยสมัยหินกลาง นอกจากจะรู้จักทำเครื่องมือหินใช้แล้วยังรู้จักนำเอากระดูกและเปลือกหอยมาทำเป็นเครื่องมือ ส่วนพวกเครื่องใช้บางประเภทมนุษย์สมัยกลางสามารถทำภาชนะเครื่องปั้นดินเผา พวกหม้อ จาน ชาม หม้อน้ำ เครื่องปั้นดินเผาที่มนุษย์สมัยหินกลางทำขึ้นมีลักษณะผิวเรียบมันพบที่ถ้ำผีอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน นับเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่เก่าแก่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์

03 สมัยหินใหม่ในประเทศไทย

สมัยหินใหม่คือช่วงเวลาระหว่าง 5,000 - 2,000 ปีล่วงมาแล้วเครื่องมือเครื่องใช้ที่พบแยกออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. เครื่องมือที่ทำขึ้นด้วยหินที่พบมากคือขวานหินขัดที่ถูกเรียกว่า ขวานฟ้า เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าปลายข้างหนึ่งมนส่วนปลายอีกข้างหนึ่งขัดไม้แหลมเรียบแต่งให้คมชาวบ้านเชื่อว่าเป็นขวานศักดิ์สิทธิ์ที่ตกลงมาจากฟ้าขณะที่ฟ้าแลบ หรือ ฟ้าผ่า ขวานหินขัดนี้ขุดพบทั่วไปในทุกภาคของประเทศไทย อายุของขวานหินขัดนี้ประมาณ 4,000 ปี
2. เครื่องมือที่ทำด้วยกระดูก เช่น ปลายหอก ลูกศร เป็นต้น
3. เครื่องมือที่ทำด้วยหอย เช่น พวกใบมีด เป็นต้น
4. เครื่องมือที่ทำด้วยดินเผาทำเป็นเครื่องใช้รูปต่างๆ เช่น หม้อ จาน แกนปั่นด้าย กระสุนดินเผา เป็นต้น

04 สมัยโลหะในประเทศไทย

ยุคโลหะในประเทศไทยเกิดขึ้นเมื่อประมาณ 3,000 - 5,000 ปีที่ผ่านมา โดยมนุษย์ในสมัยนั้นมีการนำโลหะสำริด ทองคำ และเหล็กมาหล่อและตีขึ้นรูปเป็นเครื่องใช้ซึ่งมีการค้นพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์หลายที่ เช่น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บ้านเก่า และแหล่งโบราณคดีบ้านเชียงแล้วปรากฏผลว่าหลักฐานทางประวัติศาสตร์ มีอายุประมาณ 5,554 - 460 ปีมาแล้ว นักโบราณคดีบางท่านจึงสรุปว่ามนุษย์ผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมบ้านเชียงนั้นได้สร้างสรรค์วัฒนธรรมเหล่านี้ไว้เมื่อประมาณ 5,000 -7,000 ปีมาแล้ว นอกจากนี้ในภาคใต้ของประเทศไทยพบร่องรอยการอยู่อาศัยของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ยุคหินต่อเนื่องมาจนถึงยุคโลหะ สำหรับในจังหวัดชุมพรพบร่องรอยของมนุษย์ยุคหินใหม่ในแถบภูเขาหินปูนทางทิศตะวันตกของจังหวัด ในยุคโลหะพบว่ามีการตั้งถิ่นฐานถาวรที่ชุมชนโบราณเขาสามแก้ว

THAILAND

Prehistoric
Visual Communication
Design

ประวัติศาสตร์นิเทศศิลป์ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ภายในประเทศไทย

ภาพเขียนฝาผนังที่ผาแต้ม ค้นพบโดย นายเอ เอฟ จี แคร์ (A.F.G.KERR) ได้ค้นพบภาพเขียนสีครั้งแรกในพ.ศ.2467 ที่ถ้ำมือแดง บ้านส้มป่อย ตำบลสีบุญเรือง จังหวัดมุกดาหาร เป็นภาพที่ทำขึ้นโดยใช้มือจุ่มสีประทับบนผนังหรือเขียนเป็นภาพมือมีทั้งมือสีแดงและสีเทาอยู่บนผนังมีทั้งเทคนิคการวางฝ่ามือเขียนสีกับการจุ่มสีประทับมือไปตามผนังถ้ำสร้างงานศิลป์ของคนในสมัยยุคก่อนประวัติศาสตร์เกิดเป็นลวดลาย

ค้นพบโดย นายเอ เอฟ จี แคร์ (A.F.G.KERR)
ที่ถ้ำฝ้ามือแดง ตำบลสีบุญเรือง จ.มุกดาหาร

ภาพเขียนฝาผนัง

สำหรับสีที่ใช้เขียนนั้นส่วนมากเป็นสีแดงนอกนั้นก็สีส้ม สีเลือดหมู สีน้ำตาล สีดำและสีขาว เนื้อสีที่ใช้เหล่านั้นประกอบด้วยผงแร่ธาตุต่างๆ ที่ได้จากธรรมชาติ เช่น สีดำ ได้จากออกไซด์ของแมงกานีส สีขาวได้จากดินขาว สีแดงและสีเหลืองได้จากออกไซด์ของเหล็กกับดินเหลืองและดินแดง มีการศึกษาที่มาของสีแดงพบว่าสีแร่เหล็กเฮมาไทค์มีจำนวนมากในภาคอีสาน สีเหลืองของแร่เหล็กชนิดไลโมไนต์ที่มีสีน้ำตาลอมเหลือง จึงสันนิษฐานเป็นเบื้องต้นว่าหากได้นำแร่ชนิดนี้มาบดให้ละเอียดแล้วละลายน้ำหรือยางไม้ทำเป็นสีใช้เขียนผนังถ้ำ ส่วนเครื่องมือที่ใช้เขียนในเบื้องต้นน่าจะทำจากเปลือกไม้ทุบปลายให้เป็นเส้นทำขึ้นเป็นพู่กันเขียนหรือใช้วัตถุที่ยืดหยุ่นซึมซับสีได้เช่น หางหรือขนสัตว์ และแท่งไม้และการใช้ของแข็งหรือสิ่งที่มีคมเขียน

ภาพวาดกลุ่มผู้คนผู้ชายและผู้หญิงบนผาแต้ม

ผาแต้ม
บริเวณนี้มีภาพเขียนสีกลุ่มใหญ่ที่สุด มีความยาวถึง 180 เมตร มีจำนวนภาพมากกว่า 300 ภาพ

ส่วนหนึ่งของภาพ
ที่พบบนผาแต้ม

การเขียนภาพสัตว์นั้นน่าจะเขียนเพื่อที่จะล่าสัตว์ชนิดนั้น โดยสมมุติภาพขึ้นและเขียนเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมในการล่าสัตว์ สัตว์ป่าในยุคนั้นส่วนใหญ่เป็นวัวหรือเขียนเพื่อบอกลักษณะของสัตว์สำหรับการล่า ส่วนภาพหมานั้นเขียนขึ้นเพื่อแสดงความสัมพันธ์กับคนมากกว่าพิธีกรรม เช่น ภาพหมาที่เขาจันทร์งาม อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา หรือภาพหมา ควาย ที่เขาปลาร้าอยู่กับคน เป็นต้น โดยผู้เขียนได้มีการตัดทอนรายละเอียดของสิ่งที่จะวาดอย่างภาพสัตว์หรือภาพคนให้เป็นรูปทรงอย่างง่ายตามความเข้าใจในด้านศิลปะของคนสมัยนั้น

ภาพเขียนเป็นลักษณะเส้นภาพ โดยไม่มีการร่าง และส่วนใหญ่เป็นภาพลายเรขาคณิตพบมากที่สุดในภาคอีสานเป็นลวดลายไม่ทราบความหมาย หรือเป็นสัญลักษณ์ ที่จะบอกอะไร

ภาพเขียนสีที่มีลักษณะลายเส้น ที่ประตูผา อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง

ถ้ำประทุน เขาปลาร้า อุทัยธานี มีการใส่ลวดลาย ลักษณะลายเส้นตกแต่ง เพิ่มเติมจากธรรมชาติ

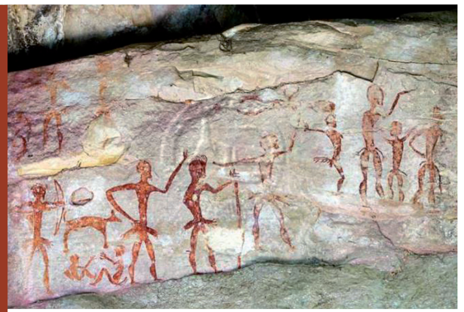

ภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์อายุราว 4,000 ปี แสดงวิถีชีวิตของผู้คนในยุคโบราณ ค้นพบในถ้ำบนภูเขาบริเวณ วัดเขาจันทร์งาม

เป็นภาพวาดของสัตว์น้ำต่างๆ กับภาพคน ภาพเขียนที่ถ้ำใน เขาเขียน ต.เกาะปันหยี อ.เมือง จ.พังงา

ภาพเขียนฝาผนังของไทยในแต่ละที่ลักษณะคล้ายกันกับภาพเขียนของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ภูมิภาคอื่นๆ ทั่วโลก ***เพราะพื้นฐานมาจากภาพจริง*** แต่ภาพเขียนของแต่ละที่มีความแตกต่างกันตรงสภาพแวดล้อม ลักษณะการเขียนแบบลายเส้นลายเส้นหรือรูปทรงทึบรวมทั้งการจัดวางที่บางที่มีการคำนึงถึง space ในงานไม่ให้ภาพทับซ้อนกัน เป็นการเริ่มต้นการออกแบบจัดวางภาพให้ดูสวยงามของมนุษย์

งานออกแบบนิเทศศิลป์บ้านเชียง

ภาชนะดินเผาบ้านเชียงในช่วงยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์มีลักษณะเรียบไม่มีลวดลายใด ๆ จนมนุษย์เริ่มพัฒนาในด้านสุนทรีย์เริ่มตกแต่งลวดลายให้สวยงามมากขึ้น โดยลักษณะเป็นลวดลายอย่างง่าย อย่างลายคาดเชือกหรือลายก้นหอย เครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียงที่ขุดพบได้ที่หมู่บ้านบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานีแบ่งออกเป็น 3 สมัย

01 เครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียงสมัยต้น (อายุประมาณ 5,600 - 3,000 ปี)

เครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียงสมัยต้นเป็นภาชนะดินเผาสีดำตกแต่งด้วยลายขูดขีดและลายเชือกทาบ รูปทรงมักเป็นหม้อก้นกลม ปากผายกว้างเชิงสูงมีทั้งเป็นปลายสอบเข้าและผายออก

02 เครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียงสมัยกลาง (อายุประมาณ 3,000 - 2,300 ปี)

เครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียงสมัยกลางมีภาชนะส่วนใหญ่มีเนื้อดินสีขาวนวลไหล่ลู่ลำตัวกลมและหักเป็นสันที่ก้นมีทั้งกลมและแหลมมักไม่มีการแต่งลวดลายแต่บางชิ้นมีการตกแต่งด้วยลายขูดขีดและเขียนลวดลายสีแดงที่บริเวณไหล่ของภาชนะ

03 เครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียงสมัยปลาย (อายุประมาณ 2,300 — 1,800 ปี)

เครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียงสมัยปลายรูปทรงภาชนะมีทั้งชนิดก้นกลมและชนิดเชิงสูงปลายผาย ขอบปากมีสันมีการตกแต่งด้วยการวาดเขียนลวดลายสีแดง สีที่ใช้เขียนถูกเรียกว่า ***สีดินเทศ*** โดยลวดลายที่เขียนส่วนใหญ่เป็นลายเรขาคณิต ลายสี่เหลี่ยม ลายวงกลม ลายก้านขด หรือลายก้นหอย

EASTERN
World

Prehistoric
Visual Communication
Design

ประวัติศาสตร์นิเทศศิลป์ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ในซีกโลกตะวันออก

ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ในประเทศอียิปต์

อียิปต์โบราณ หรือ ไอยคุปต์ เป็น ***หนึ่งในอารยธรรมที่เก่าแก่ที่สุดในโลก*** ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของทวีปแอฟริกา มีพื้นที่ตั้งแต่ตอนกลางจนถึงปากแม่น้ำไนล์ ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของประเทศอียิปต์กำเนิดอารยธรรมอียิปต์โบราณเริ่มขึ้นประมาณ 3,150 ปีก่อนคริตศักราชโดยการรวมอำนาจทางการเมืองของอียิปต์ตอนเหนือและทางตอนใต้ ภายใต้ฟาโรห์องค์แรกแห่งอียิปต์และมีการพัฒนาอารยธรรมเรื่อยมากว่า 5,000 ปี

ประวัติของอียิปต์โบราณปรากฏขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่งหรือที่รู้จักกันว่า " ราชอาณาจักร " มีการแบ่งยุคสมัยของอียิปต์โบราณเป็นราชอาณาจักรส่วนมากแบ่งตามราชวงศ์ที่ขึ้นมาปกครอง จนกระทั่งราชอาณาจักรสุดท้ายหรือที่รู้จักกันในชื่อว่าราชอาณาจักรกลาง อารยธรรมอียิปต์อยู่ในช่วงที่มีการพัฒนาที่ส่วนมากลดลง ซึ่งเป็นเวลาเดียวกันที่อียิปต์พ่ายต่อการได้ทำสงครามกับชาติอื่น ดังเช่นชาวอัสซีเรียและเปอร์เซีย จนกระทั่งเมื่อ 332 ปีก่อนคริสตศักราช ก็เป็นช่วงเวลาการสิ้นสุดอารยธรรมอียิปต์โบราณลงเมื่อพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชสามารถยึดครองอียิปต์และจัดอียิปต์เป็นเพียงจังหวัดหนึ่งในจักรวรรดิมาซิโดเนีย

ช่วงปลายสมัยยุคหินเก่า

ช่วงปลายสมัยยุคหินเก่านี้แอฟริกาตอนเหนือมีอากาศที่ค่อนข้างร้อนมากๆ และ แห้งแล้ง ทำให้คนจำนวนมากลงมาอาศัยอยู่รอบๆ บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำไนล์และกลุ่มชนล่าสัตว์ เก็บพืชผล เร่ร่อนเริ่มอาศัยเป็นหลักแหล่ง เมื่อประมาณ 1.8 ล้านปีก่อนแม่น้ำไนล์จึงเป็นแม่น้ำสายชีวิตของชาวอียิปต์ ความอุดมสมบูรณ์ของบริเวณรอบแม่น้ำไนล์เสมือนหนึ่งที่ธรรมชาติได้หยิบยื่นโอกาสให้แก่มนุษย์ที่จะตั้งถิ่นฐาน พัฒนาการเกี่ยวกับเกษตรกรรม เศรษฐกิจและสังคม นับเป็น ***ศูนย์กลางทางสังคมสำคัญในประวัติศาสตร์อารยธรรมของมนุษยชาติ***

ศิลปะอียิปต์ อยู่ในช่วงเวลา 3,000 ปี ก่อนคริสต์ศักราชถึงคริสต์ศักราชที่ 1000 (2,650 ปีก่อน พ.ศ. - พ.ศ. 510) ชาวอียิปต์มีศาสนาและพิธีกรรมอันซับซ้อนแทรกซึมอยู่เป็นวัฒนธรรมอยู่ในสังคมเป็นเวลานานและมีการนับถือเทพเจ้าที่มีลักษณะอันหลากหลาย

ภาพเขียนฝาผนัง

จิตรกรรมอียิปต์โบราณ เป็นภาพที่เขียนไว้บนฝาผนังสุสานและวิหารต่างๆ สีที่ใช้เขียนภาพทำจากวัสดุทางธรรมชาติ ได้แก่ เขม่าไฟ สารประกอบทองแดงหรือสีจากดินแล้วนำมาผสมกับน้ำและยางไม้ ลักษณะของผลงานจิตรกรรมเป็นงานที่เน้นให้เห็นรูปร่างแบนๆ มีเส้นรอบนอกที่คมชัด ท่าทางของคนแสดงอิริยาบถต่างๆ ในรูปสัญลักษณ์มากกว่าแสดงความเป็นจริงตามธรรมชาติ มักเขียนอักษรภาพลงในช่องว่างระหว่างรูปด้วย และเน้นสัดส่วนของสิ่งสำคัญในภาพให้ใหญ่โตกว่าส่วนประกอบอื่นๆ เช่น ภาพของกษัตริย์หรือฟาโรห์ซึ่งจะมีขนาดใหญ่กว่า มเหสีและคนทั้งหลายจึงนิยมระบายสีสดใส บนพื้นหลังสีขาว มีการใช้สัญลักษณ์สัตว์แทนบุคคล เช่น นกสีขาวแทนฟาโรห์

ตัวอย่างภาพผลงานภาพเขียนฝาผนัง อียิปต์

ยุคก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศอินเดีย

ในทศวรรษของปีค.ศ. 220 การขุดค้นหาหลักฐานทางโบราณคดีเพื่อพิสูจน์ความเจริญของอินเดียในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ และจากการขุดค้นก็พบซากเมืองฮัปปา (Harappa) และ โมเฮนโจ-คาโร (Mohenjo - Daro) ในกลุ่มแม่น้ำสินธุ ซึ่งนักโบราณคดีสันนิษฐานว่า สองเมืองนี้เป็นศูนย์กลางของอารยธรรมเก่าแก่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของลุ่มแม่น้ำสินธุและตอนบนของลุ่มแม่น้ำคงคา เมื่อสมัยประมาณ 2500 ปี หรือ 2000 ปีก่อน ซึ่งตรวจพบว่า ***ชาวอินเดียในลุ่มแม่น้ำสินธุเป็นชาวเมืองที่มีความเจริญสูงมาก*** โดยสังเกตจากการวางผังเมืองอย่างเป็นระเบียบ ถนนตัดเป็นมุมฉาก นอกจากนี้ยังมีการขุดพบศิลปวัตถุต่างๆ อีกมากที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อและความคิดสร้างสรรค์ เช่น ที่ประทับตราทำด้วยหินสบู่จำนวนมาก บางชิ้นฝีมือการสลักยอดเยี่ยมมากโดยแกเป็นเทพเจ้าเป็นสัตว์ประเภทต่างๆ (ส่วนใหญ่เป็นรูปวัวอินเดีย) และยังพบเครื่องประดับทำด้วยหินมีค่าหลายชนิด บางชนิดก็ทำด้วยกระดูกสัตว์จำพวกงาช้างเปลือกหอยประเภทดินเผาทำเป็นรูปนก และสัตว์พวกเครื่องราง และแกะสลักเป็นรูปเสือ ช้าง จระเข้ แต่ที่แสดงให้เห็นว่ามีการติดต่อกับเมโสโปเตเมียและอียิปต์คือประติมากรรมลอยตัวขนาดเล็กซึ่งรูปครึ่งตัวของชายมีเคราใบหน้าคล้ายชนชาติเซมิติก (Semitic) ในเมโสโปเตเมียเทพเจ้าบางองค์ของอารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุยังคงมีอิทธิพลอยู่ ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดูปัจจุบันซึ่งหลักฐานแสดงความต่อเนื่องของอารยธรรมอินเดีย

ภาพแกะสลักบนหินสบู่
รูปคนสวดเครื่องสวมหัวมีเขา

ภาพจิตรกรรมฝาผนังของอินเดียในสมัยก่อนประวัติศาสตร์คือภาพหินที่เก่าที่สุด ศิลปะสกัดหินที่พบในสถานที่ต่างๆ เช่น Rock Shelters of Bhimbetka ถ้ำ Edakkal และบางแห่งนั้นมีอายุมากกว่า 5,500 ปีก่อนคริสต์ศักราช แต่หลังจากการล่มสลายของกลุ่มอารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุยังมีงานศิลป์ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ไม่มากนัก

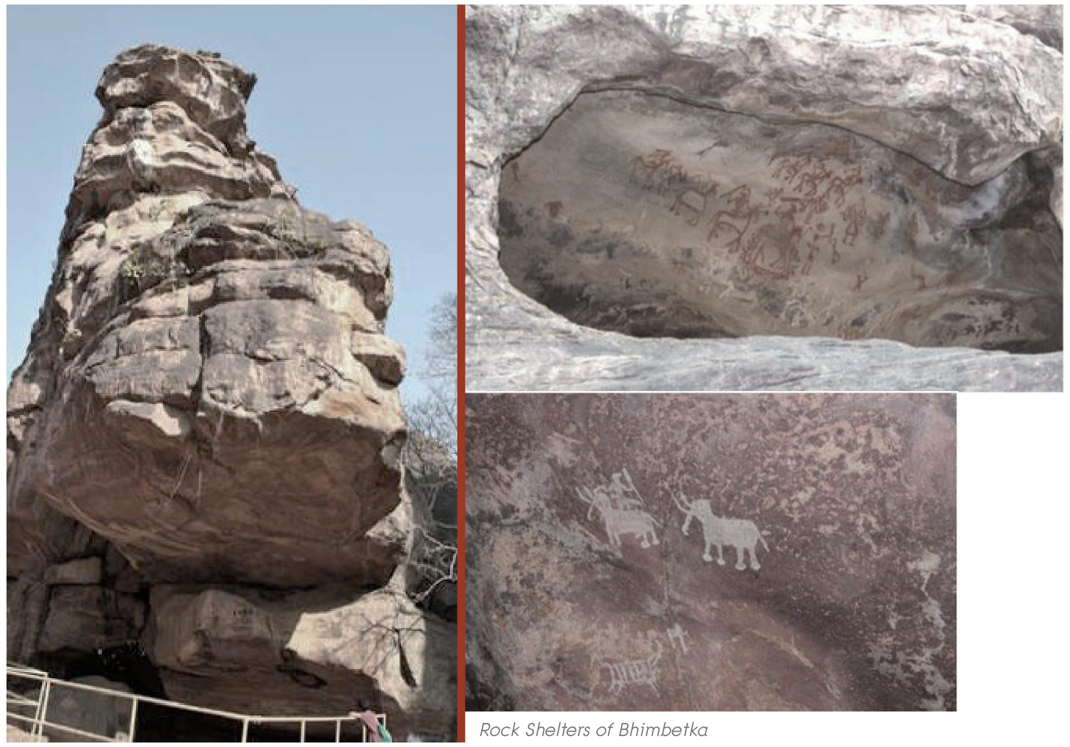

Rock Shelters of Bhimbetka

Edakkal Caves

ยุคก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศจีน

ความเป็นไปของประเทศจีนในยุคก่อนประวัติศาสตร์นั้น ล้วนแต่ได้มาจากขั้นตอนการสันนิษฐานและการอ้างตามซากวัตถุที่นักโบราณคดีขุดพบขึ้นแล้วนำข้อมูลมาตั้งเป็นทฤษฎี จีนเป็นประเทศมีวัฒนธรรมเก่าแก่มากที่สุด ไม่ทราบแน่ชัดว่าประวัติศาสตร์จีนถือกำเนิดเมื่อไหร่

ยุคหินเก่า ร่องรอยที่ สำคัญ คือ มนุษย์ปักกิ่ง มนุษย์แลนเทียน

ยุคหินกลาง มีอายุประมาณ 10,000 ปี – 6,000 ปีก่อน ใช้ชีวิตกึ่งเร่ร่อนไม่มีการตั้งเป็นหลักแหล่งถาวร มีการพบเครื่องถ้วย เครื่องชาม หม้อ มีการล่าสัตว์ เก็บอาหาร เครื่องมือหินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน คือ หินสับ ขูด หัวธนู

ยุคหินใหม่ ในยุคก่อนประวัติศาสตร์นั้นไม่มีหลักฐานที่แน่ชัดว่าเริ่มค้นขึ้นเมื่อไร ส่วนใหญ่เป็นเครื่องปั้นดินเผานี้มีอายุเก่าแก่ตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์ ทำจากดินสีแดง มีลวดลายสีแดง ดำ และขาวเป็นลวดลายเรขาคณิต แต่จากการที่ขุดค้นพบวัตถุโบราณบริเวณลุ่มน้ำฉางเจียงและหวางเหอ

แบ่งช่วงเวลาในยุคหินใหม่นี้ออกได้เป็นสังคม 2 แบบ

01

วัฒนธรรมหยางเชา คือช่วงยุคสมัยที่ ***ผู้หญิงเป็นใหญ่*** พบในอารยธรรมลุ่มแม่น้ำฮวงโห วัฒนธรรมของการใช้เครื่องมือหินขัด สังคมเกษตรกรรมยุคแรกที่ค้นพบในประเทศจีน

เครื่องปั้นดินเผาลายเขียนสี

มักเป็นลายเรขาคณิต พืช นก สัตว์ต่างๆ และภาพใบหน้าของมนุษย์ สีที่ใช้เป็นสีดำหรือสีม่วงเข้มซึ่งวัฒนธรรมนี้ได้สืบทอดมาจนถึงสมัยสำริดและสมัยประวัติศาสตร์

02

วัฒนธรรมหลงซาน คือช่วงยุคสมัยที่ ***ผู้ชายเป็นใหญ่*** พบในอารยธรรมลุ่มแม่น้ำแยงซี ภาชนะดินเผาเป็นแบบสีดำขัดมัน และภาชนะดินเผาที่มี 3 ขา ตามตำนานเล่ากันว่าบรรพบุรุษจีนมีชื่อเรียกว่า หวางตี้ และ เหยียนตี้

เครื่องปั้นดินเผา

มีเนื้อละเอียด สีดำ ขัดมันเงา คุณภาพดี เนื้อบางแกร่ง แสดงว่าได้มีการใช้แป้นหมุนมีกรรมวิธีเผาก้าวหน้ากว่าวัฒนธรรมหยางเชา รูปแบบของภาชนะดินเผาที่สำคัญคือภาชนะ 3 ขา ซึ่งสืบทอดมาในยุคสำริด

ยุคสำริด ในช่วงเวลายุคสมัยราชวงศ์ซ่งและราชวงศ์โจวได้สร้างเครื่องรางพิธีกรรมจีนมากมายซึ่งเป็นรุ่นสามัญของเรือและวัตถุอื่นๆ ที่ใช้ในพิธีบูชาบรรพบุรุษตกแต่งด้วยลวดลายทาโคะรวมไปถึงลวดลายจารึกทองสัมฤทธิ์ของจีนกวางตุ้ง โดยการค้นพบในปีพ.ศ. 2530 ในเมือง Sanxingdui และในภาคกลางของจีนเผยให้เห็นถึงวัฒนธรรมโบราณยุคสำริดที่ยังไม่คุ้นเคย ซึ่งสิ่งประดิษฐ์ประกอบด้วยรูปบรอนซ์หรือทองสัมฤทธิ์ที่มีขนาดใหญ่มาก และปรากฏในวัฒนธรรมที่แตกต่างจากสมัย Shang ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมประเพณีจีนอย่างต่อเนื่อง

ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ในประเทศญี่ปุ่น

จากการค้นคว้าทางโบราณคดีพบว่ามีผู้อาศัยอยู่บนหมู่เกาะญี่ปุ่นมากกว่า 100,000 ปีล่วงมาแล้ว ตั้งแต่ครั้งยังเป็นส่วนหนึ่งของผืนแผ่นดินทวีปเอเชีย คนโบราณที่อาศัยอยู่ในหมู่เกาะญี่ปุ่นในยุคหินนี้ได้มีการหาเลี้ยงชีพด้วยการล่าสัตว เก็บของป่าเป็นอาหาร อีกทั้งเมื่อประมาณ 30,000 กว่าปีก่อนได้มีวัฒนธรรมการทำหินเป็นมีดและการประดิษฐ์อาวุธ เช่น หอก เข้ามาจากภาคพื้นทวีปมาสู่ดินแดนญี่ปุ่น ยุคนี้ยังคงดำรงเรื่อยๆ มากระทั่งสิ้นสุดยุคน้ำแข็งสุดท้ายที่ได้สิ้นสุดลงในช่วงเวลาประมาณ 12,000 - 11,000 ปี ซึ่งทำให้วิถีชีวิตของมนุษย์ทั่วโลกได้เปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง

ยุคหิน

ยุคโจมง (โจมงจิได) เริ่มมีการผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำมาจากหินด้วยความประณีต มีการพัฒนาวิธีการล่าสัตว์โดยใช้คันธนูและลูกธนูตลอดจนมีการผลิตภาชนะเครื่องปั้นดินเผาสำหรับใช้เพื่อใส่และเก็บรักษาอาหารก่อนคริสต์ศักราชเรียกว่า สมัยโจมง ตามรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาโจมงที่มีลวดลายเป็นเชือก

ยุคยะโยอิ (ยะโยะอิจิได) คำว่ายะโยอิได้มาจากแขวงหนึ่งในเขตบุงเกียว กรุงโตเกียว ซึ่งเป็นสถานที่แรกที่ค้นพบร่องรอยเกี่ยวกับยุคนี้ ช่วงต้นของยุคยะโยอิปรากฏให้เห็นถึงการที่ได้เรียนรู้ถึงการเกษตร เช่น การปลูกข้าว การทำเครื่องใช้โลหะรวมถึงการเคารพบูชาภูติผีปีศาจซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่เข้ามาโดยทางเกาหลีและแผ่นดินใหญ่ ชาวญี่ปุ่นใช้เครื่องมือเครื่องใช้ซึ่งทำด้วยเหล็กที่ใช้ในการเพาะปลูกในชีวิตประจำวันเพื่อเพิ่มผลผลิตเกษตร และใช้คาบที่ทำด้วยทองแดงและกระจกในการประกอบพิธีกรรมทางด้านของศาสนา ทั้งนี้เพราะการแบ่งงานทำให้ช่องว่างระหว่างผู้ปกครองดินแดนและผู้อยู่ภายใต้การปกครองกว้างขึ้น ในช่วงนี้รัฐเล็กๆ ต่างๆ ได้ก่อตัวขึ้นจำนวนมากทั่วประเทศ จากการขุดค้นได้ปรากฏให้เห็นถึงส่วนที่เก่าแก่ที่สุดที่ถูกสร้างขึ้นในช่วง 400 ปีก่อนคริสตศักราช วัตถุส่วนมากที่ขุดค้นพบนั้นเป็นวัตถุที่ทำจากโลหะสัมฤทธิ์ รวมทั้งสิ่งที่นำเข้ามาจากจีนแล้ว นอกจากนี้ยังมีกระจกสัมฤทธิ์ ซึ่งเป็นหนึ่งในวัตถุโบราณของยุคยะโยอิ

ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ในประเทศเกาหลี

หลักฐานอ้างอิงถึงยุคก่อนประวัติศาสตร์ในเกาหลีนั้นว่าได้มีการขุดค้นและได้พบเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำขึ้นมาจากหินที่บ่งบอกถึงการตั้งถิ่นฐานอาศัยบนคาบสมุทรเกาหลีซึ่งมีอายุประมาณ 50,000 ปี ทำให้ทราบว่ามีผู้คนอาศัยอยู่บนคาบสมุทรเกาหลีมาตั้งแต่สมัยยุคหินเก่าแล้ว หลังจากนั้นได้ค้นพบเครื่องปั้นดินเผาที่ทำจากดินเหนียวปนทรายประเภทไห ซึ่งมีลักษณะลายเป็นแนวยาว โดยนักโบราณคดีได้เรียกเครื่องปั้นดินเผาลักษณะรูปแบบนี้ว่า "เครื่องมือเครื่องใช้ลายฟันหวี" เครื่องปั้นดินเผาแบบนี้นั้น พบได้มากในบริเวณเอเชียเหนือและแถบไซบีเรีย

เครื่องมือเครื่องใช้ลายฟันหวี เป็นหลักฐานที่มีการพบวัฒนธรรมที่เริ่มปรากฏขึ้นในช่วงปลายของยุคหินใหม่ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันมากในเกาหลีว่าเป็นช่วงของยุคเครื่องปั้นดินเผา Jeulmun (Jeulmunpotteryperiod) ซึ่งมีเครื่องปั้นดินเผาคล้ายกับที่พบได้ในบริเวณที่ใกล้เคียงกันของประเทศจีน ตกแต่งด้วยลวดลายรูปตัว z ทั้งนี้มีสถานที่ที่เก่าแก่มากที่สุดของยุคหินใหม่ที่ยังคงหลงเหลือ เครื่องปั้นดินเผาเหล่านี้ เช่น Osan - ri ซึ่งอยู่ในช่วงประมาณ 6,000 - 4,500 ปีก่อนคริสตศักราช โดยเครื่องปั้นดินเผานี้มีลักษณะลวดลายเหมือนลวดลายที่เกิดจากรอยขูดของหวีและมักมีฐานแหลมซึ่งอยู่ในยุค Jeulmun (Jeulmun period)

นอกจากนี้แล้วยังพบเครื่องมือเครื่องใช้อื่นๆ เช่น หัวธนูและมีดที่ทำจากหินฉมวกและตาข่ายดักปลา ทำให้ทราบว่าบรรพบุรุษชาวเกาหลีในสมัยก่อนนั้นตั้งถิ่นฐานอยู่แถบชายทะเลหาเลี้ยงชีพด้วยการจับปลาและล่าสัตว์ จากนั้นก็ได้มีการขยายการตั้งถิ่นฐานเข้ามาด้านในของคาบสมุทรมากขึ้นและเริ่มทำการเพาะปลูกขึ้นแล้วในสมัยนี้ หลังจากนั้นก็ได้มีการรับเอาเทคโนโลยีการผลิตโละหะสัมฤทธิ์จากจีนมาใช้ทำเป็นอาวุธ

WESTERN

World

Prehistoric Visual Communication Design

ประวัติศาสตร์นิเทศศิลป์ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ในซีกโลกตะวันตก

ความเชื่อทางศิลปะ

ความเชื่อทางศิลปะของมนุษย์ศิลปินพวกแรกนี้ นักโบราณคดีสันนิษฐานตามแบบอย่างศิลปกรรมที่มีเหลืออยู่ มี 3ประการคือ

01 ความเชื่อเกี่ยวกับความตาย

02 ความเชื่อเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์

03 ความเชื่อเกี่ยวกับความสำนึกบาป

ลักษณะจิตรกรรม (Painting)

จากข้อสันนิษฐานพบว่าลักษณะของศิลปกรรมยุคหินเก่าซึ่งสะท้อนสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ ได้แก่ จิตรกรรมบนผนังถ้ำ (Cave Painting) พบตามบริเวณแถบตอนใต้ของฝรั่งเศส และ ตอนเหนือของสเปน โดยวิธีการและวัสดุที่นำมาประกอบเป็นศิลปกรรมมีลักษณะดังนี้

01 **ผู้สร้างหรือศิลปิน** สันนิษฐานว่ามักเป็นหัวหน้าหมู่บ้านหรือพ่อมด หมอผี ซึ่งมีความสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับความเชื่อ

02 **สี** สีที่ใช้อาจจะเป็นผง เป็นเลือดสัตว์ หรือยางไม้ และเครื่องมือที่ใช้เขียนภาพผนังถ้ำ บางทีอาจใช้ไม้ทุบเป็นฝอยแทนพู่กันหรือไม่ก็ใช้ขนนก โดยสีที่ใช้มีสีดินเหลือง สีดินแดง สีดินหม่น สีดำ สันนิษฐานว่าเป็นวัสดุในท้องถิ่น

earth pigments
- *carbon black จากเถ้าถ่าน*
- *bone black จากเถ้ากระดูก*
- *lime white จากแร่ calcite*
- *red ochre, yellow ochre, umber จากแร่ limonite และ hematite*

ข3 **ลักษณะพื้นผิว** รูปเขียนบางรูปใช้ลักษณะพื้นผิวของถ้ำช่วย เช่น บริเวณที่นูนออกมาก็ทำเป็นส่วนท้องหรือบริเวณที่ยื่นโปนออกมาทำเป็นส่วนหัว

ข4 **เรื่องราวของภาพ** ส่วนมากเป็นภาพเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่การดำรงชีวิต รวมถึงการล่าสัตว์ โดยมีความเชื่อเรื่องอภินิหารต่างๆ ภาพสัตว์ที่ปรากฏบนผนังถ้ำอาจเขียนขึ้นมาเพื่อบันทึกโดยลอกเลียนแบบรูปร่างลักษณะของสัตว์ที่ออกล่าได้ในวันหนึ่งๆ หรือภาพลวดลายเรขาคณิต

ข5 **ลักษณะของภาพ** ภาพสัตว์ที่เขียนจะเป็นรูปด้านข้างเสียส่วนมาก (Profile) ภาพสัตว์ที่เขียนมีทั้งรูปสัตว์เดี่ยวๆ และรูปสัตว์ที่เป็นฝูง ส่วนใหญ่แสดงภาพการเคลื่อนไหว มีรูปคนปนอยู่ด้วย หรือแสดงระยะใกล้ ไกล ด้วยการเขียนให้บังทับซ้อนกัน ขนาดที่ต่างกันลักษณะของสีเป็นแบนๆ ทั้งยังพยายามนำเอาพื้นผิวของผนังมาช่วยให้มีลักษณะที่กลมกลืนทั้งสีและรูปทรง โดยจะเขียนภาพสัตว์ทุกชนิดปะปนกันไม่แยกประเภทสัตว์บก หรือ สัตว์น้ำ

ยุคหินเก่า

ยุคหินเก่า (2.5 ล้านปี - 10,500ปี)
ในยุคหินเก่าศิลปินจะถ่ายทอดภาพบนผนังถ้ำอย่างตรงไปตรง โดยใช้วิธีขูด ขัดแต่ง และเซาะ รูปแบบประติมากรรมจึงเป็นแบบการคัดทอนรูปทรงในธรรมชาติให้ง่ายต่อการแสดงออกและรับรู้ อย่างไรก็ตามก็เป็นที่สังเกตว่าประติมากรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่เป็นภาพคนมักจะเป็นภาพสตรีและเน้นการบ่งบอกรูปทางเพศที่มีการแสดงออกถึงร่องรอยการให้กำเนิดอย่างโชกโชน

จิตรกรรม

ถ้ำลาสโคซ์ Lascaux Cave

ภาพที่พบที่ถ้ำ Lascaux เป็นภาพที่พบหมู่บ้าน Montignac แห่งเมือง Lascaux ในฝรั่งเศส การวัดอายุของภาพวาดโดยใช้คาร์บอน -14 แสดงให้รู้ว่าภาพเหล่านี้ถูกวาดขึ้นเมื่อประมาณช่วง 17,000 ปีก่อน ซึ่งเป็นยุคMagdelenian ภาพวัวพันธุ์auroch ที่ปรากฏบนเพดานถ้ำที่มีผิวไม่ราบเรียบ แสดงให้เห็นความสามารถของจิตรกรว่าเข้าใจแนวคิดเรื่องทัศนมิติ (perspective) ศิลปินมีความสามารถในการสังเกตกริยาท่าทางของสัตว์ได้เป็น อย่างดี ด้วยการระบายตัวสัตว์ด้วยสีแดงผสมกับการตัดเส้น ภาพที่ปรากฏมีทั้งภาพม้า วัวไบซัน ทั้งเดี่ยวและฝูง มีทั้งหมด 25 ภาพ แต่ละภาพใกล้เคียงขนาดสัตว์ตัวจริง เป็นเครื่องยืนยันได้ว่าพื้นที่ตอนใต้ของประเทศฝรั่งเศสเชื่อมต่อบริเวณตอนบนของประเทศสเปนนั้นอดีตเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ยังเคยเป็นสถานที่รองรับชุมชนต่อมาหลายชั่วอายุคน เป็นที่ฝังรากลึกแห่งอารยธรรมโบราณไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาเป็นจำนวนมาก

วัว auroch (บรรพบุรุษของวัวปัจจุบัน)ซ้อนทับกับเงาของม้าในระยะหน้าของภาพเขียน

วัวที่ถูกห้อมล้อมด้วยฝูงม้าป่า

ภาพวัวที่ถูกหอกแทง คนถูกวัวฆ่า
และภาพนกอาจแทนจิตวิญญาณของคนที่กำลังหลุดจากร่าง

ถ้ำอัลตามิรา
Altamira Cave

ถูกค้นพบในประเทศสเปนเป็นถ้ำแห่งแรกที่มีค้นพบภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เป็นผลงานของมนุษย์ยุคหินเก่าเซาโควาลา ภาพส่วนมากเป็นภาพสัตว์ชนิดต่างๆ ที่มีอยู่มากมายในยุคนั้น เช่น กวางเรนเคียร์ วัวไบซัน มีความเป็นเลิศทางด้านการแสดงออกและกรรมวิธี ความสามารถในการวาดระบาย รวมทั้งความงดงาม จากบริเวณปากถ้ำลึกเข้าไปประมาณ 30 หลา ปรากฏภาพเขียนจิตรกรรมเรื่อยไปจนจรดก้นถ้ำ ภาพส่วนมากเป็นภาพสัตว์ชนิดต่างๆ ที่มีอยู่มากมายในยุคนั้น เช่น กวางเรนเคียร์ วัวไบซัน ภาพม้า มีกิริยาอยู่ในท่ายืนแสดงอาการเคลื่อนไหวไม่แข็งนิ่งอยู่กับที่รวมทั้งหมด 25 ภาพ แต่ละภาพมีขนาดใหญ่ใกล้เคียงความเป็นจริง มีความสูงโดยเฉลี่ย 5 - 6 ฟุต โดยที่จิตรกรหรือผู้วาดพยายามเลียนให้เหมือนของจริงตามธรรมชาติให้มากที่สุด วาดเส้นอันแข็งแรงเด็ดเดี่ยวสีที่ใช้เป็นสีแดงและสีน้ำตาลระบายตัวสัตว์ตัดเส้นเน้นเป็นบางส่วนด้วยสีดำและที่น่าอัศจรรย์ใจ จิตรกรสมัยก่อนประวัติศาสตร์ผู้วาดภาพเหล่านี้รู้จักการแก้ปัญหาการทับซ้อนกันของรูปทรง โดยรวมทั้งแสดงถึงความเข้าใจในมิติความตื้นลึกของภาพ ตามหลักการการวาดภาพที่ได้สัดส่วนใกล้ไกล (Perspective)

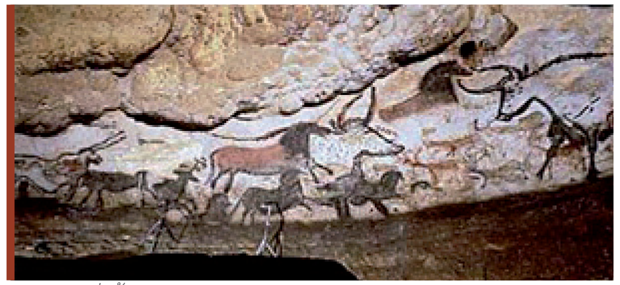

ภาพเขียนที่ถ้ำ Altamira

ภาพเขียนที่ถ้ำ Niaux

พบในปี 1906 มีบริเวณเป็นพื้นที่เป็นห้องโถงขนาดใหญ่ ปรากฏภาพวัวไบซันและม้าวาดด้วยฝีมือที่มีในระดับสูง จัดเป็นผลงานชิ้นเยี่ยมอีกแห่งหนึ่ง รวมทั้งถ้ำอื่นๆ อีก เช่น ถเลส ตรัว แฟรส์ (Les Trois Freres) ถ้ำกากาส (Gargas) และถ้ำเอล คาสติลโย (El Castillo)

ภาพพิมพ์ลายนิ้วมือในถ้ำที่ประเทศฝรั่งเศสเป็นภาพใช้พื้นผิวของวัตถุและลักษณะภาพเป็น Positive Negative Space

ภาพพิมพ์ลายมือ
ถ้ำ Pech Merle

ประติมากรรม

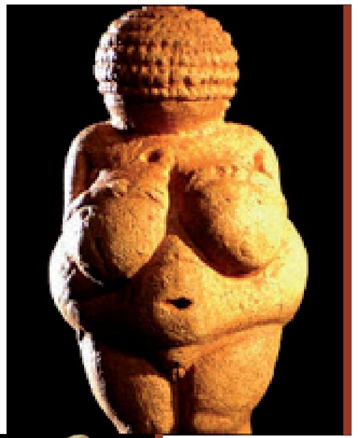

venus of willendorf

เป็นรูปแกะสลักหินที่ถูกค้นพบภายในหมู่บ้านเล็กๆ ที่มีชื่อว่า Willendorf ริมแม่น้ำดานูบในออสเตรียโดยเป็นรูปแกะสลักหิน ซึ่งนักโบราณคดีในยุคสมัยปัจจุบันเรียกชื่อรูปสลักนี้ว่า"วีนัส"เนื่องจากเป็นประติมากรรมที่แสดงเพศหญิงอย่างชัดเจนโดยประติมากรรมนี้มีลักษณะ คือ ศรีษะไม่แสดงรายละเอียดของหู ตา จมูก แต่แกะเป็นลักษณะปุ่มเล็กๆ แขนและขาลีบไม่ปรากฏเท้าและนิ้วเท้า เต้านมใหญ่ ท้องยื่นคล้ายกำลังตั้งครรภ์ แสดงอวัยวะเพศที่ชัดเจนซึ่งเชื่อว่ารูปเหล่านี้สร้างขึ้นเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ (Fertility Rites) นอกจากนี้ความอ้วนยังแฝงนัยของความอุดมสมบูรณ์ของเพศหญิงที่พร้อมในการมีบุตร แต่อย่างไรก็ตามวีนัสแห่งวิลเลนดรอฟน่าจะถูกประดิษฐ์ขึ้นเพื่อให้เป็นรูปเคารพบูชาให้ดินแดนมีความอุดมสมบูรณ์หรือเพื่อขอบุตรโดยใช้ "แม่" เป็นสัญลักษณ์ในการสื่อความหมายก็เป็นได้ นอกจากนี้ยังพบรูปสลักหรือภาพจำหลัก Venus of Laussel ในประเทศฝรั่งเศส อีกด้วย

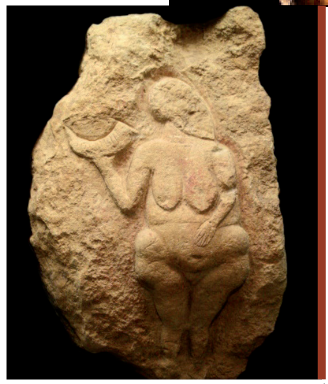

venus of Laussel

ยุคหินกลาง

ยุคหินกลาง (10,500 – 10,000 ปี)

ศิลปกรรมสมัยหินกลางที่มีการค้นพบคือ ภาพหน้าผาบริเวณชายฝั่งของทะเลเมดิเตอร์เรเนียนของสเปน ประเทศโปรตุเกสมีการวาดภาพทั้งคนและสัตว์ความสูงประมาณ 3 ฟุตมีท่าทางเคลื่อนไหวและเรื่องราวเกี่ยวกับการดำรงชีวิตซึ่งจะแสดงออกเป็นรูปแบบลักษณะที่คล้ายกันทั้งหมด โดยเมื่อจะต้องเปรียบเทียบศิลปกรรมในสมัยยุคหินกลางตามหลักฐานนี้แล้วนั้นทั้งงานจิตรกรรม ประติมากรรม จะมีคุณค่าด้อยกว่ายุคหินเก่าทั้งมีฝีมือและการแสดงออก และผลงานที่เหลือก็มีจำนวนจำกัดด้วย ทั้งนี้ภาพ ***จิตรกรรมฝาผนังยุคหินกลาที่ปรากฏตามหน้าผามีท่าทางสำหรับการเคลื่อนไหวมากขึ้น*** นอกจากนี้เครื่องมือเครื่องใช้ยังใช้เทคนิคจักรสานเป็นแพทเทิร์นอีกด้วยโดยผลงานในยุคสมัยนี้มักถูกค้นพบเป็นภาพที่มีการจัดองค์ประกอบใส่จังหวะ การเขียนภาพซ้ำ นอกจากนี้ยังมีการแกะหินสลักอื่นๆ อีกด้วย หลายชั่วอายุคน เป็นที่ฝังรากลึกแห่งอารยธรรมโบราณไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาเป็นจำนวนมาก

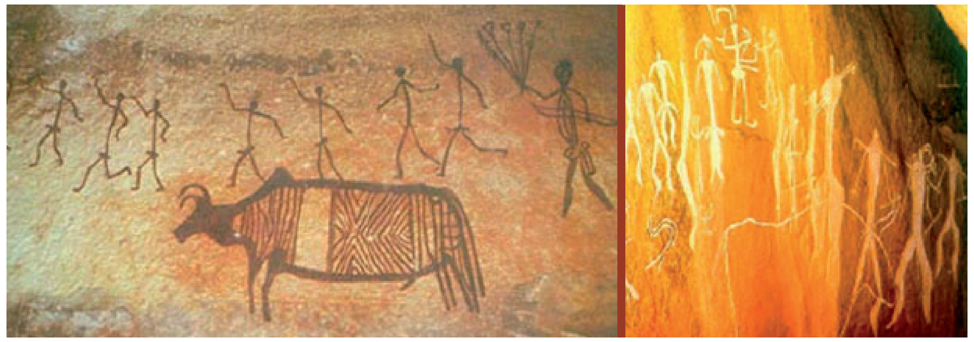

ภาพการเดินทัพของนักการสงคราม

ทั้งนี้งานที่สำคัญที่สุดของยุคหินกลางนั้นคือ ภาพขณะเดินทัพของนักการสงครามที่เป็นจิตรกรรมบนผนังหินที่ "ซิงเกิลเดอลาโมลา" (Cingle de la Mola) ในกัสเตยอง (Castell) ในประเทศสเปนที่เขียนขึ้นราวระหว่าง 7,000 ถึง 4,000 ก่อนคริสต์ศักราช วิธีเขียนอาจจะเป็นการพ่นสารสีบนผนัง การเขียนมีลักษณะเป็นธรรมชาติแต่ก็ตกแต่งเพิ่มบ้าง โดยรูปที่วาดมีลักษณะเป็นสามมิติแต่ทับกัน

ยุคหินใหม่

ยุคหินใหม่ (10,000–4,000 ปี)

ยุคกินใหม่คือยุคในช่วงประมาณ 10,000 ปีก่อน ปรากฏผลงานภาพจำหลัก (Petroglyphs) เป็นภาพบนหิน โดยเป็นภาพลายสัญลักษณ์ต่างๆ หรือลวดลายเชิงพิธีกรรมที่ละเอียดและพิถีพิถันมากขึ้น

ตั้งบ้านเรือนเป็น
ชุมชน
•
สังคมเกษตรกร
เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์
•
เครื่องปั้นดินเผา
ประเภทเครื่องประดับ

มนุษย์ได้มี ***พัฒนาการทางสังคม*** โดยการพัฒนาตนเองจากผู้ที่เคยดำรงชีวิตกลมกลืนกับธรรมชาติมาสู่ก้าวใหม่ในการวิวัฒนาการคือได้พัฒนามาเป็นสังคมเกษตรกรรมนุษย์ในยุคนี้มีความสามารถด้านการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์และได้เริ่มออกจากถ้ำมาตั้งบ้านเรือนเป็นชุมชน โดยศิลปกรรมยุคหินใหม่ที่เด่นๆ คือศิลปะพวกเครื่องปั้นดินเผาประเภทเครื่องประดับซึ่งพบปรากฏที่แคว้นบริตานีของฝรั่งเศส และไอร์แลนด์ของอังกฤษ

ศิลปกรรม

จากลักษณะของผลงานจะเห็นได้ว่าลักษณะเด่นของผลงานในยุคนี้นั้นศิลปินเริ่มรู้จักที่จะแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับความสมดุลของศิลปกรรมต่างๆ ได้รู้จักนำเอาส่วนประกอบของศิลปะ เช่น เส้น สี รูปทรง มาออกแบบประกอบกัน เพื่อให้เกิดความงามและประโยชน์ใช้สอย รู้จักทำเครื่องปั้นดินเผาด้วยมือตามวิธีการขด (Coiled Method) และตกแต่งลวดลายลักษณะง่ายๆ ในรูปแบบเรขาคณิต (Geometrical Design)

ศิลปกรรมที่โดดเด่นที่สุดของยุคหินใหม่คือ ***อนุสาวรีย์หิน (Megelithic)*** ซึ่งเป็นปรากฏการณ์หินขนาดใหญ่ๆ ได้ถูกนำมาตั้งวางไว้ในลักษณะต่างๆ สามารถจำแนกย่อยตามลักษณะการวางได้ดังนี้

01 แบบหินตั้ง

หินตั้งเดี่ยว (Menhir or Standing Stone) เมนเฮอร์ โดยเป็นแท่งหินที่ตั้งอยู่โดดเดี่ยว เมนเฮอร์ที่ใหญ่ที่สุดอยู่ที่ลอคมารีเก ฝรั่งเศส มีความสูงมากถึง 64 ฟุต

หินตั้งเป็นแถวยาว (Alignment) เป็นการตั้งหินตั้งฉากกับพื้นเป็นแถวยาวหลายก้อนบางแห่งมีจำนวนมากถึงกว่า 1,000 แท่งและยาวกว่า 2 ไมล์

หินตั้งเป็นวงกลม (Cromlech or Stonehenge) คือการวางเอาก้อนหินมาวางเป็นวงกลมที่ใหญ่ที่สุดคือแอฟบิวรี่ อังกฤษ มีเส้นผ่านศูนย์กลาง 6 ไมล์

02 แบบโต๊ะหิน (Dolmen)

นอกจากนี้ในสมัยใหม่ที่ถ้ำเรมเซีย ในเมืองคัสเตเลียน ประเทศเสปน ยังพบภาพเขียนสีอายุ 2,000 BC. เป็นภาพนายพรานสี่คนเต้นรำตามหังหัวหน้าในพิธีบวงสรวงด้วย

ยุคสำริด

ยุคสำริด (4,000 - 2,700 ปี)

เป็นยุคที่เป็นบ่อเกิดของแหล่งอารยธรรมต่างๆ เป็นยุคที่มนุษย์มาอาศัยอยู่เป็นชุมชนใหญ่ขึ้น รู้จักการทำสำริดเป็นเครื่องประดับ เช่น กำไล ตุ้มหู ลูกปัด และมีลวดลายประดับ มีการใช้แม่พิมพ์หินทรายหรือแม่พิมพ์ดินเผา

เกราะที่ทำจากโลหะ ถูกค้นพบในยุโรปกลาง คาดว่าอยู่ในช่วงยุคสำริด

มีการทำลวดลายบนสำริดบ้างเล็กน้อย ก่อนจะนำไปสู่การประดิษฐ์อักษรรูปลิ่มของอารยธรรมเมโสโปเมียในยุคประวัติศาสตร์ต่อไป

ยุคเหล็ก

ยุคเหล็ก (2,700 - 2,000 ปี)

ในยุคนี้นั้นผู้คนเริ่มนำแร่มาทำเป็นอาวุธ อยู่ในช่วงที่สังคมกำลังพัฒนาไปสู่ความเป็นรัฐ จึงมาทำลวดลายมากขึ้น ทำลวดลายแสดงฐานะ ความมั่งคั่ง เป็น ***ช่วงคาบเกี่ยวกับช่วงประวัติศาสตร์***

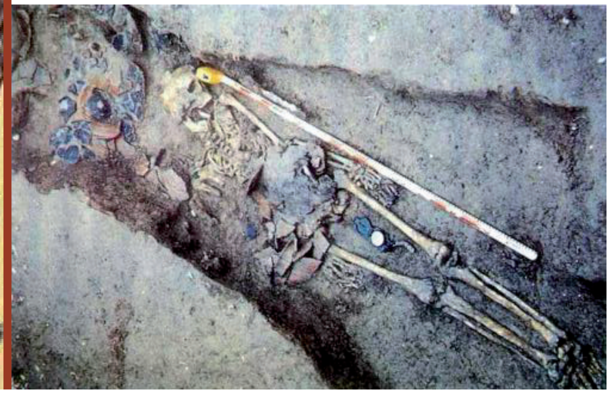

ภูมิศิลป์

ภูมิศิลป์ (Land Art หรือ Geoglyphs)

The Hummingbird

ภูมิศิลป์ เป็นศาสตร์การวาดภาพบนพื้นขนาดใหญ่ เช่น Nazca Lines ที่พบในทะเลทรายเปรู โดยภาพส่วนใหญ่จะเป็นภาพสัตว์ เช่น แร้ง นกฟามิงโก้หรือลิงหรือรูปแร้งขนาดใหญ่ เป็นต้น ซึ่งเชื่อว่าถูกว่าโดยกลุ่มคนโบราณซึ่งเป็นที่มาของวัฒนธรรม Nazca ในเวลาต่อมา

The Condor

นอกจากนี้ยังพบว่ามีภูมิศิลป์แบบ Hill Figure, Turf Maze และ Stone Line Labyrinth ในแสกนดิเนเวียอีกด้วย

DESIGN WORKS

inspired by

Prehistoric Visual Communication Design

ตัวอย่างผลงานออกแบบที่ได้รับแรงบันดาลใจจากศิลปะยุคก่อนประวัติศาสตร์

ผลงานที่ได้แรงบันดาลใจจากงานนิเทศศิลป์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ไทย

ผลงานนำลวดลายสไตล์บ้านเชียงมาต่อยอดเป็นเป็นงานนิเทศศิลป์ต่างๆ

นอกจากตัวอย่างงานที่ได้แรงบันดาลใจจากศิลปะยุคก่อนประวัติศาสตร์ของไทยแล้ว ก็ยังมีผลงานออกแบบอื่นๆ ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากศิลปะยุคก่อนประวัติศาสตร์อีกด้วย ดังนี้

ลวดลายกราฟิกต่างๆ

พัฒนาเป็นลักษณะของงานกราฟฟิตี้ (graffiti)

ผลงานอนิเมชั่น (animation)

The Croods

Flintstones

Doraemon and the Birth of Japan

Doraemon and the Birth of Japan
'Tsuchidama' เป็นตัวละครในเรื่อง Doraemon and the Birth of Japan
ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจาก 'Dogu' รูปปั้นดินเหนียวในสมัยโจมง

บรรณานุกรม

บ้านเชียง. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : https://www.baanjomyut.com/library/baanchiang/baanchiang2.html. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น ยุคโบราณ และยุคเริ่มอารยธรรม. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : https://www.wonderfulpackage.com/article/v/105/. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : https://th.wikipedia.org/wiki/ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น.(วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

ภาพเขียนสีโบราณ.[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:http://info.dla.go.th/public/travel.do?cmd=goDetail&id=314030&r.(วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

ยุคหิน (Stone Age). [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://prehistoricpcctrgxix.myreadyweb.com/article/topic-49585.html. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

ยุคก่อนประวัติศาสตร์จีน.[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:www.yodyut.com/topic.php?topic=2796. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

ยุคหินกลาง. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : https://tawatshaiboonsong.wordpress.com/ยุคหินกลาง/. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

ยุคสัมฤทธิ์. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : https://th.wikipedia.org/wiki/ยุคสัมฤทธิ์. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

ศากุล ตานะเศรษฐ. จิตรกรรมบนฝาผนังของถ้ำในยุคหิน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :mcpswis.mcp.ac.th/html_edu/cgi-bin/mcp/main_informed.php?id_count_inform=. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

ศิลปะสากลสมัยก่อนประวัติศาสตร์. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:http://artdsr-whitebear602-28.blogspot.com/p/blog- page.html. (วันที่ค้นข้อมูล : 7 มกราคม 2561).

ศิลปะสมัยก่อนประวัติศาสตร์. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : https://westernartstory.wordpress.com/ยุคสมัยของศิลปะ/ศิลปะสมัยก่อนประวัติศาตร์/. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

ศิลปะยุคหินใหม่. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : https://sites.google.com/site/histtoryofart/silpa-yukh-hin-him. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

ศิลปะอินเดีย. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.cpss.ac.th/learnonline/art_bun_52/Art/Less_5_2.html. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

ศิลปะอียิปต์โบราณ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : th.wikipedia.org/wiki/ศิลปะอียิปต์โบราณ. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

สุทัศน์ยกส้าน. จิตรกรรมผนังถ้ำLascaux.[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: www.manager.co.th/Science/ViewNews. aspx?NewsID=9530000174010. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

อารยธรรมจีนสมัยก่อนประวัติศาสตร์.[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : writer.dek-d.com/lady_feries/story/viewlongc.php?id=685580&chapter=3. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

อียิปต์โบราณ.[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:http://thaigoodview.com/node/25655. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

อียิปต์โบราณ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : th.wikipedia.org/wiki/อียิปต์โบราณ. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

Dalia Farrington. Prehistoric Cave Paintings. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : slideplayer.com/slide/3886351/.(วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

Jeulmun pottery period. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : en.wikipedia.org/wiki/Jeulmun_pottery_period. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

mata.ภาพเขียนของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ทำไมสีที่ใช้ถึงคงทน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : board.postjung.com/657651.html. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

Pech Merle. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : en.wikipedia.org/wiki/Pech_Merle. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

Prehistoric art. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : en.wikipedia.org/wiki/Prehistoric_art. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

PraphawadeeWongkaew. ผาแต้ม.[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:http://52010121022.blogspot.com/2012/09/blog-post_20.html?m=1. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

Prehistoric & Ancient Art. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : www.arthistoryarchive.com/arthistory/prehistoricart/. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

project one. หลักฐานทางประวัติศาสตร์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตะวันตก.[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : https://writer.dek-d.com/history01/story/viewlongc.php?id=875614&chapter=13. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

RocksandCaves.[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:www.historyofvisualcommunication.com/01-rocks-and-caves. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

Staffnut. ศิลปะยุคหินใหม่.[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:www2.eduzones.com/67475/ศิลปะ%20คนศรี/vote.php. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

tajoy. ศิลปะตะวันออก_อินเดีย. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : dektajoy-tajoy.blogspot.com/2011/12/blog-post_2421.html. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).

When life in Korea begun. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : koreascenthistory.blogspot.com/. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).
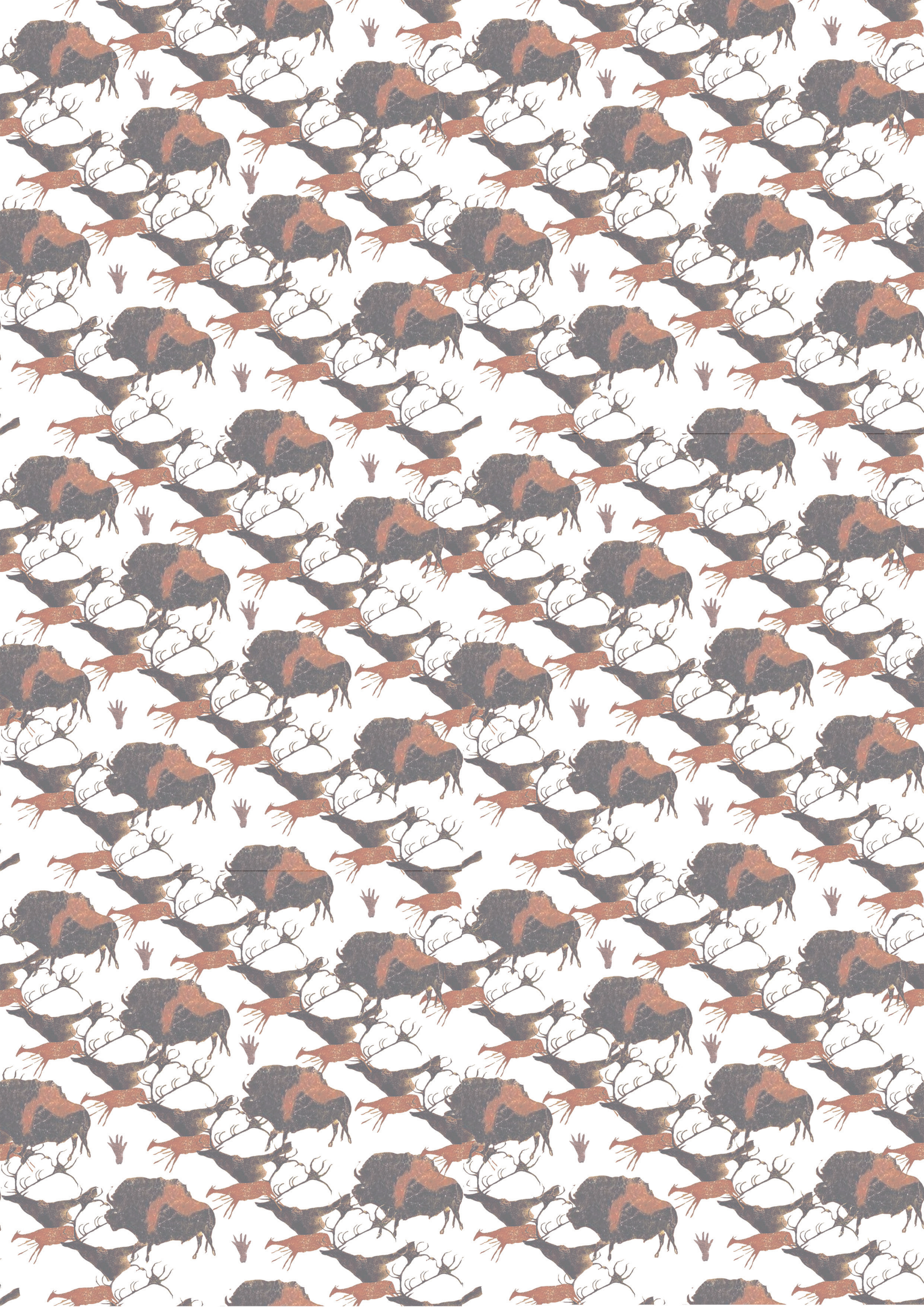
0105 ยุคโลหะ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : www.thaigoodview.com/node/8902. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 มกราคม 2561).